

digtet over den typiske danske landsbykirke, men protestantismen synes at mangle den kulturånd, som har skabt den uforlignelige jyske granitkirke, og det er muligt, at man om et par hundre-

de år vil se med større forståelse på Ry kirke og dens samtidige fæller som det typiske udtryk for den tid, der har rejst dem.

Helge Søgaard

OLDTID OG MIDDELALDER

Niels-Knud Liebgott: *Dansk Middelalderarkæologi*. (G. E. C. Gad, 1989). 344 s., ill., 348 kr.

»Dansk Middelalderarkæologi«, en prætentios titel, der er egnet til at spænde forventningerne hos enhver middelalderinteresseret. En systematisk oversigt over de vigtigste af dansk middelalderarkæologis hidtidige resultater med hjælp til at finde rundt i de ofte svært tilgængelige publikationer, hvori arkæologernes resultater publiceres, er bestemt ikke at kimse ad. Det får vi imidlertid, trods titlen, ikke i denne bog. Forfatteren nøjer sig med »nogle få, centrale emner, som i særlig grad har nydt middelalderarkæologernes bevågenhed i den seneste generation« (s. 13). Implicit fremgår det, at de nævnte middelalderarkæologer fortrinsvis er danske, idet det store middelalderarkæologiske arbejde, der er udført af skånske arkæologer, i det store og hele lades uomtalt, idet forhold fra de skånske landsdele inddrages ganske usystematisk og for det meste i form af supplerende oplysninger i forhold til problemstillinger, der udspringer af materiale fra det nuværende Danmark. Det sidstnævnte forhold er måske bogens største svaghed, idet mange forhold i det middelalderlige Danmark ville have kunnet få en sikrere og klarere fremstilling, hvis der i fuld skala var blevet trukket på skånske arkæologers resultater.

De »få, centrale emner«, som er udvalgt, er landsbyer, landbrugsbygninger, borge o.lign., kirker, byer, teknik og håndværk, keramik, handel og søfart samt anvendelsen af naturvidenskabelige metoder. I håndværksafsnittet ses der bortset fra bronzestøbning og nålemageri bort fra middelalderens metalhåndværk, herunder også middelalderens våben, som forfatteren selv tidligere har skrevet en bog om. Tekstilt fremstilling behandles heller ej. Det samme gælder møntfremstilling og stort set møntfund. Sådant behandles jo traditionelt af et andet fag, numismatikken, men nogle meget perspektivrige betragtninger i bogen over de mange mønter, der er fundet under kirkegulve, viser, at der kunne være spændende resultater at hente ved en systematisk analyse af de omstændigheder, hvorunder middelaldermønter er fundet. (Kirkegulvsmønterne kan således ikke bruges til at belyse udbredelsen af pengeøkonomi – nærmest tværtimod). I øvrigt har en forhistorisk arkæolog, C. J. Becker for ikke så længe siden fået meget ud af at studere mønter. Pudsigt nok prydes bogens omslag af et billede af det fantastiske møntfund fra Kirial, som ikke er nævnt i bogen. Mere forståeligt er det, at kirkernes kunstneriske udsmykning overlades til kunsthistorikerne.

Mest interessant er kapitlerne om kirker og borge. Her er man nået så langt, at det er muligt at tegne et no-

genlunde samlet billede af udviklingen i middelalderens Danmark. Og som det er fremgået også af andre publikationer er borgforskningen nu så langt fremme, at den er i stand til at yde væsentlige bidrag til forståelsen af den almindelige historiske udvikling, måske ikke mindst i forbindelse med det såkaldte »holsternervælde« i første halvdel af 1300-tallet. Bykapitlet er mere kalejdoskopisk, skønt man vel egentlig på basis af bl.a. de i Projekt »Middelalderbyen« indvundne, men langtfra færdigpublicerede resultater samt skånsk middelalderarkæologisk forskning efterhånden burde kunne etablere visse generaliseringer omkring byudviklingen. Det synes således mere og mere tydeligt, at konge- og evt. anden magt har spillet en helt overvældende rolle for byernes etablering og funktion – senest stærkt understreget af de nyeste udgravninger i Ribe, som forfatteren ikke har fået med, selvom resultaterne blev offentliggjort i Skalk adskillige måneder før bogens forord er underskrevet. Imidlertid er forfatteren da klar over kongemagtens betydningsfulde rolle, især i kapitlet om handel – alligevel må vi et par gange høre om Hugo Matthiesens teori om de østjyske byers placering, selvom denne forudsætter, at byerne er selvgroede handelspladser.

Mest skuffende (omend ikke uventet) er derimod kapitlet om landsbyer og 'landbrugsarkæologi'. Det fremgår her med stor tydelighed, at dette emne i særdeles beklagelig grad har været negligeret af danske middelalderarkæologer. Vi ved således betydeligt mindre om middelalderlige landsbyer og landbrugsbygninger mv. end vi ved om tilsvarende forhold fra jernalder og vikingetid. I betragtning af hvilken interesse, der knytter sig til en nærmere indkredsning af middelalderens socialstruktur på landet, må man håbe, at der snarest sker betydelige fremskridt på

dette område. Det samme gælder arkæologisk belysning af indførelse og udbredelse af hjulpioven samt agersystemernes udvikling. En sådan heldig udvikling forudsætter imidlertid, at man sætter sig bedre ind i den forhåndenværende historiske viden om disse ting end forfatteren af denne bog har gjort. Det er vel en korrekturfejl, at vange mestendels kaldes for *vanger*, men næppe at vangebrug og græsmarksbrug blandes sammen, eller at fremstillingen af landsbyudviklingen i jernalder og vikingetid ikke er up to date endsige, at dateringen af stednavnetyperne er lettere skæv. Dertil kommer, at den strukturelle udvikling i forbindelse med den senmiddelalderlige krise stilles på hovedet, når vi får at vide (to gange), at den betød mere stor-drift end før.

Der kan desværre nævnes flere eksempler på, at historiske forhold er fejlagtigt fremstillede. Sommetider skyldes det tilsyneladende sjuks, som når vi på et sted får at vide, at Margrethe i 1396 forlangte alle privatborge nedrevet (s. 87), mens vi et andet sted får den pågældende bestemmelse citeret ordret samt fremstillet Margrethes politik overfor bestående privatborge (s. 104). Betydeligt er det også, at vi får tre ganske forskellige tal på antallet af bevarede middelalderkirker i Danmark (s. 10, 117, 202) med 1682, som det mest præcise, og ligeledes underligt, at der ét sted (s. 332, jvf. 340) trækkes på en artikel fra Skalk 1988, hvori kong Gorms placering i Jelling kirke afvises, mens den ikke nævnes i forbindelse med behandlingen af fænomenet i Jelling kirke (s. 172).

Alt i alt må bogen siges at være et fremskridt, ikke mindst i kraft af sine ganske righoldige litteraturhenvisninger, men fremskridtet kunne, som antydnet, godt have været større.

Anders Bøgh